

ΟΙ ΦΑΝΑΡΙΩΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ο ρομαντισμός είναι ένα ευρύ και σύνθετο πλέγμα καλλιτεχνικών αναζητήσεων που παρουσιάζεται στα τέλη του 18ου αι. και κυριαρχεί στην πνευματική ζωή του 19ου αι. σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σε επίπεδο ποιητικής, οι ρομαντικοί εκδηλώνουν αδιαφορία για τους κανόνες και τις συμβάσεις της σύνθεσης, διεκδικώντας ελευθερία στην επιλογή θεμάτων και μορφών. Η φαντασία, η ευαισθησία, η πρωτοτυπία, η υπέρβαση των ορίων, η ανίχνευση του μεταφυσικού και η εκμυστήρευση έντονων πόθων και παθών παίρνουν τη θέση της μετριοπάθειας, της επιμελημένης έκφρασης και της λογικής, ενώ η φύση, η μυθολογία, η εθνική και τοπική ιστορία αποτελούν τα προσφιλέστερά τους θέματα. Οι ρομαντικοί προβάλλουν το εγώ ως υπέρτατο εκφραστή αυτού του κόσμου. Κύριο χαρακτηριστικό τους η διχασμένη τους συνείδηση ανάμεσα στην οξεία κοινωνική κριτική και τη μελαγχολική αποξένωση, ανάμεσα στη σύμπραξη με τα επαναστατικά κινήματα της εποχής και στην ανία, που οδηγεί στην εξιδανίκευση του πρόωρου θανάτου.

Στοιχεία και θέματα από το κλίμα του ευρωπαϊκού ρομαντισμού απαντούν συχνά στο έργο των ποιητών της πρώτης αθηναϊκής (ή φαναριώτικης) σχολής, τα χρονικά όρια της οποίας ορίζονται από την ίδρυση του ελληνικού κράτους ως τα 1880. Ωστόσο, και παρά τις σποραδικές εμφανίσεις βυρωνικών εξάρσεων, ο αθηναϊκός ρομαντισμός χαρακτηρίζεται εξαρχής από την επιδίωξη μορφικής επιμέλειας και θεματικής ευπρέπειας τόσο, ώστε από πολλές απόψεις να μοιάζει συγγενέστερος προς την ποιητική του νεοκλασικισμού ή, όπως έχει υποστηριχτεί, να αποτελεί μια ιδιαίτερη «τοπική» εκδοχή ρομαντικού νεοκλασικισμού. Στο χώρο της πεζογραφίας παράγονται έργα, τα οποία, παρά την περιορισμένη απήχηση που πολλά από αυτά είχαν στην εποχή τους, σήμερα προσελκύουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από την αντίστοιχη ποιητική παραγωγή.

Ιάκωβος Ρίζος, *Στην ταράτσα ή αθηναϊκή βραδιά*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ

Ο επιστάτης των εθνικών οικοδομών
επί Ι. Καποδίστρια

Το σατιρικό ποίημα του Αλέξανδρου Σούτσου τοποθετείται χρονικά, όπως σημειώνεται στον τίτλο της πρώτης έκδοσης, το Μάιο του 1831 και φανερώνει τον τρόπο με τον οποίο η ρομαντική ποίηση παρεμβαίνει στην πολιτική και κοινωνική επικαιρότητα της εποχής της.

Φοίνικες* και ταλαράκια το πουγκί μου κουδουνίζει,
και το στόμα μου σαμπάνιες και ρυζόγαλο μυρίζει·
χαιρετάτε με με σέβας, με βαθύν προσκυνισμόν·
επιστάτης, κύριοί μου, έγινα οικοδομών.

Τερερέμ, λαλά, λαλά·
η δουλειά πάγει* καλά.

Έκτακτε Διοικητή μου, πόσα γρόσια* θησαυρίζεις;
Όσα παίρνω σ' ένα μήνα σ' ένα χρόνο τα κερδίζεις;
Έκτακτα τον μήνα παίρνεις εσύ χίλια... κι ας να μη!
Εγώ παίρνω τρεις χιλιάδες εις την κάθε πιθαμή.

Τερερέμ, λαλά, λαλά·
η δουλειά πάγει καλά.

Η αυτού Πανεξοχότης* μ' αγκαλιάζει κάθε μέρα.
Μα ρημάζω* το Ταμείον; Αλλού βλέπει, βρέχει πέρα,
φθάνει μόνον, πουρνό* βράδυ, να τον λέγω εις τ' αυτί
τι φρονεί ο ένας κι άλλος και τι δρόμο περπατεί.

Τερερέμ, λαλά, λαλά·
η δουλειά πάγει καλά.

---

* φοίνικες: νομίσματα του Καποδίστρια * πάγει: πηγαίνει, πάει * γρόσια: τουρκικά νομίσματα * Η αυτού Πανεξοχότης: ο Καποδίστριας * ρημάζω: ληστεύω * πουρνό: πρωί

Σήμερα το Ναύπλιόν μας η πρωτεύουσά μας είναι
αύριο θα είναι, λέγουν, αι περίφημαι Αθήναι.
Τότε, γρόσια μιλιούνια* τότε θα ξεοδεθούν,
και πατόκορφ' απ' εμένα αι Αθήναι θα κτισθούν.
Τερερέμ, λαλά, λαλά
η δουλειά πάγει καλά.

Κριματίζει* όποιος λέγει πως εγώ μισώ τα φώτα*
τα σχολεία, στην τιμή μου, τ' αγαπώ απ' όλα πρώτα·
και πολλές φορές λαχάινει στ' όνειρό μου να ιδώ
πως οικοδομώ Μουσεία, κι απ' το στρώμα τραγουδώ:
Τερερέμ, λαλά, λαλά
η δουλειά πάγει καλά.

Με κολνούνε* οι γυναίκες και γλυκές ματιές με ρίχνουν·
μ' όλες μου τες άσπρες τρίχες πως μ' ορέγονται* με δείχνουν·
γαμβρός είμαι όπου πάγω, κι εις το κάθε σπιτικό
ταπεινότατες προτάσεις υπανδρείας αγρικώ.*
Τερερέμ, λαλά, λαλά
η δουλειά πάγει καλά.

Ω

Λ. Πολίτη, *Ποιητική Ανθολογία*, τόμ. 4, Δωδώνη

Ηλίας Κουμετάκης,
Η Ακαδημία της Αθήνας

* **μιλιούνια**: εκατομμύρια * **κριματίζει**: αμαρτάνει * **τα φώτα**: γνώσεις, παιδεία * **με κολνούνε**: μου κολ-
λούν, με φλερτάρουν * **μ' ορέγονται**: με θέλουν * **αγρικώ**: ακούω

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Πώς παρουσιάζεται η σχέση Καποδίστρια-επιστάτη;
- 2 Ποια πλεονεκτήματα έχει εξασφαλίσει για τον εαυτό του και για την κοινωνική του θέση ο επιστάτης; Ποιες προβλέψεις κάνει για το μέλλον του;
- 3 Σε ποια σημεία του κειμένου διακρίνεται ειρωνεία; Ποιος και πώς τη χρησιμοποιεί;
- 4 Ο επιστάτης επαναλαμβάνει διαρκώς το αυτοσχέδιο τραγουδάκι του. Πώς ερμηνεύετε το περιεχόμενό του και τι νομίζετε ότι θέλει να δείξει με την επανάληψη αυτή ο ποιητής;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Στο ποίημα είναι έκδηλη η αντιπολιτευτική στάση του Αλ. Σούτσου. Σε συνεργασία με τον καθηγητή της Ιστορίας, βρείτε ιστορικές πηγές και συζητήστε σχετικά με τη δημοσιονομική πολιτική του Καποδίστρια, με σκοπό να σχηματίσετε μια πληρέστερη εικόνα για τη στάση και το ήθος του Κυβερνήτη. Συγκρίνετε αυτή την εικόνα με την καταγγελτική για τον Καποδίστρια τρίτη στροφή του ποιήματος.

Διονύσιος Τσόκος,
Η δολοφονία του Καποδίστρια

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Η χαρά

Από τα νεανικά ποιήματα του Βασιλειάδη «Η χαρά» (εκδόθηκε το 1866, όταν ο ποιητής ήταν 22 ετών) αναφέρεται με ανάλαφρη διάθεση στις ωραίες στιγμές της νεότητας αλλά και στη μικρή διάρκεια της χαράς.

Είναι* ώραι, στιγμή Παραδείσου,
ότε φάσματα* παύουν θολά
και τα πάντα θεάται* καλά
η ψυχή σου.

Φεύγει τότε ο νους και η κρίσις·
η καρδιά γλυκύθυμος* ζει
και μ' αυτήν εορτάζει μαζί
όλ' η Φύσις.

Πλημμυρίς αισθημάτων ωραίων
αναπάλλει* το στήθος γλυκύ
και καλείσαι και είσαι εκεί,
Ανακρέων.*

Η νεότης λαμπρά σε ποτίζει
θείον νέκταρ αφάτου* χαράς
και των πόθων ευώδης* βορράς
παιανίζει.*

---

* **είναι**: υπάρχουν * **φάσματα**: οράματα, φαντάσματα * **θεάται**: βλέπει * **γλυκύθυμος**: με χαρούμενα αισθήματα * **αναπάλλει**: δονείται * **Ανακρέων**: λυρικός ποιητής (μέσα του 6ου αι. π.Χ.) * **άφατος**: ανείπωτος * **ευώδης**: ευωδιαστός, μοσχομυριστός * **παιανίζει**: ψέλνει θριαμβικούς ύμνους (παιάνες)

Η ψυχή αναλύετ' εις μύρον,*
και θανάτους, θεούς λησιμονείς
και μεθύσκεις εντός ηδονής
ως ονείρων.

Σταματά η ζωή παραφόρως
ευθυμούσα φαιδρά, ως ευρών
σταματά προσχαρής θησαυρόν
οδοιπόρος.

Πλην, πριν έτι* καλώς εννοήσω
ότι έχαιρον, φεύγ' η χαρά!
Φευ! καθώς αστραπή τις περά...*
Πώς θα ζήσω;

Η χαρά μας εδώ η βραχεία
αντανάκλασις είναι αυτής,
ην συ άνω, Θεέ μου, κρατείς;
Φαντασία...

Την χαράν – θεωρώ ειρωνείαν·
μετά μέλιτος γεύσιν πολλήν
τα λοιπά ανευρίσκεις χολήν*
και ανίαν.

☞ Λ. Πολίτη, *Ποιητική Ανθολογία*, τόμ. 4, Δωδώνη

---

* μύρον: ευωδιά * έτι: ακόμη * περά: περνά, διέρχεται * χολή: πίκρα

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Πώς ορίζεται και πώς εκδηλώνεται το αίσθημα της χαράς στο ποίημα;
- 2 Γιατί ο ποιητής θεωρεί τη χαρά ειρωνεία και πώς χαρακτηρίζεται το αντίθετο της χαράς στο ποίημα;
- 3 Γιατί πιστεύετε ότι ο ποιητής επικεντρώνεται στην περιγραφή των στιγμών που είναι σπάνιες και διαρκούν ελάχιστα, και όχι εκείνων που –όπως ο ίδιος διαπιστώνει– κυριαρχούν στη ζωή του ανθρώπου;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Δείτε την πλούσια συλλογή από έργα του Άγγλου ρομαντικού ζωγράφου J.M.W. Turner (1775-1851) στο διαδίκτυο, στις σελίδες της Tate Gallery (<http://www.tate.org.uk>), της Εθνικής Πινακοθήκης του Λονδίνου (<http://www.nationalgallery.org.uk>) και του Διαδικτυακού Μουσείου στο Παρίσι (<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/turner>). Εντοπίστε τους πίνακες που, κατά τη γνώμη σας, αποδίδουν ακριβέστερα τα συναισθήματα που μεταφέρει το ποίημα του Βασιλειάδη και αιτιολογήστε τη μεταξύ τους σύνδεση.

Γκολφίνος, *Μικρός κηπουρός – καλοκαίρι στο Βέλο*

ΣΑΜΙΟΥΕΛ Τ. ΚΟΛΕΡΙΤΖ

Δουλειά χωρίς ελπίδα

Γραμμένο στις 21 Φεβρουαρίου του 1825, όπως δηλώνει ο υπότιτλος του πρωτοτύπου, το ποίημα του Κόλεριτζ εκφράζει με χαρακτηριστικό τρόπο ορισμένες από τις κυριότερες όψεις της ρομαντικής διάθεσης, όπως είναι η μυθοποίηση του εγώ, η αποξένωση, η ανία κ.ά.

Όλα δουλεύουν στην πλάση. Για δεξ: τα μελίτσια βουίζουν,
απ' τις φωλιές τους οι σάλιαγκοι* βγήκαν· στρουθιά* φτερουγίζουν.
Και να που κι ο γέρος χειμώνας κι αυτός στο γαλάζιο του απείρου
έχει στα μάτια του, κάτι σαν φως ανοιξιάτικου ονείρου.
Μόνος εγώ μέσα σ' όλα με δίχως δουλειά τριγυρνάω,
κι ούτ' αγαπώ, κι ούτε μέλι τρυγώ, κι ούτε πια τραγουδάω.

Κι όμως γνωρίζω κάτι άγνωστους όχτους* που αμάραντ'* ανθίζουν,
ξέρω κρυμμένες πηγές που το νέκταρ σε ρυάκια σκορπίζουν.
Για άλλους αμάραντ', αλίμονο γι' άλλους αν θέλετ' ανθίστε·
όχι! για με μην ανθίστε. Μακριά μου ρυάκια κυλήστε·
μ' έν' αστεφάνωτο μέτωπο φεύγω, με χείλη φρυγμένα,*
κι αν με ρωτάς ποιος με πνίγει καημός, άκου τούτο από μένα:
δίχως ελπίδα η δουλειά νέκταρ μέσα σε κόσκινο χύνει,
και δίχως κάποιο σκοπό η ελπίδα δε ζει μήτ' εκείνη.

μτφρ. Λάμπρος Πορφύρας

*Ανθολογία της ευρωπαϊκής
και αμερικανικής ποιήσεως,
επιμέλεια Κλ. Β. Παράσχος, Συμεωνίδης*

* **σάλιαγκοι:** σαλιγκάρια * **στρουθιά:** σπουργίτια * **όχτοι:** όχθες * **αμάραντα:** φυτά που δε μαραίνονται
* **φρυγμένα:** κατάξερα

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Πώς σχετίζεται ο αφηγητής με τη φύση/πλάση που τον περιβάλλει; Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συναισθηματική του διάθεση και σε ποια κατάσταση της φύσης νομίζετε ότι αυτή ανταποκρίνεται;
- 2 Τι σημαίνει η έννοια «δουλειά» στο ποίημα; Ποια ακριβώς είναι η «δουλειά» του αφηγητή;
- 3 Τι συμβολίζουν οι «άγνωστοι όχτοι» και οι «κρυμμένες πηγές»; Γιατί ο αφηγητής τα αποδιώχνει, αν και τα «γνωρίζει»;
- 4 Τι σημαίνουν οι φράσεις «αστεφάνωτο μέτωπο» και «χείλη φρυγμένα»; Τι δηλώνουν για τον αφηγητή;
- 5 Εξηγήστε το τελευταίο δίστιχο του ποιήματος και αιτιολογήστε γιατί αρνείται να «δουλέψει» ο αφηγητής.
- 6 Δείτε την ειδική ιστοσελίδα που έχει δημιουργηθεί για το συγκεκριμένο ποίημα του Κόλεριτζ στο διαδίκτυο, από φοιτητές του Πανεπιστημίου του Μαϊάμι, στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.orgs.muohio.edu/anthologies/bijou/sonnheim/welcome.htm>.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Εξετάστε την έννοια της εργασίας στη φύση (Φυσική, Βιολογία) και στην κοινωνική ζωή (Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Επαγγελματικός Προσανατολισμός), με σκοπό να αιτιολογήσετε την αναγκαιότητα ή μη της εργασίας για τη συνέχιση της ζωής.

Σάμιουελ Τ. Κόλεριτζ (1772-1834)

Άγγλος ρομαντικός ποιητής και κριτικός της λογοτεχνίας. Ως φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ εμπνεύστηκε, μαζί με το Ρόμπερτ Σάουθεϋ, το ουτοπικό ιδεώδες της Παντισοκρατίας, το οποίο σχεδίαζαν να εφαρμόσουν με την ίδρυση μιας κοινοβιακής κοινότητας στην Αμερική. Η δημοσίευση των *Ποιημάτων* του (1797) και κυρίως, σε συνεργασία με το Γουίλιαμ Γουέρντσγουερθ, της συλλογής *Λυρικές Μπαλάντες* (1798) κατοχύρωσε από νωρίς τη φήμη του ως κορυφαίου εκπροσώπου του ευρωπαϊκού ρομαντισμού, ενώ το κριτικό του κύρος θεμελιώθηκε με την έκδοση της *Λογοτεχνικής Βιογραφίας* το 1817.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ο ζωγράφος

Ο ζωγράφος, το δεύτερο μυθιστόρημα του γεωπόνου Γρ. Παλαιολόγου (1794-1844), εκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1842. Το έργο, ένα από τα καλύτερα δείγματα της πεζογραφίας των μέσων του 19ου αι., παρουσιάζει με σατιρική και κριτική διάθεση τις παρατηρήσεις και εμπειρίες του νεαρού Φιλάρετου, ο οποίος έρχεται από την επαρχία για να σταδιοδρομήσει στην Αθήνα τον 1837, τρία μόλις χρόνια ύστερα από την ανακήρυξη της πόλης των 20.000 περίπου κατοίκων σε πρωτεύουσα του ελληνικού βασιλείου. Το απόσπασμα που επιλέξαμε παρουσιάζει το μονόλογο της σαραντάχρονης εξαδέλφης του Φιλάρετου, Σεβαστής, η οποία είχε πρόσφατα χηρέψει, ένα μήνα μετά το γάμο της με τον ηλικιωμένο Καραμπουγιουκλή-Μελανομυστακίδη.

*Σ*εβαστή, παρηκολουθημένη από τα κυνάρια* της, ώρμησεν επάνω μου και εφήρμοσεν εις τας παρειάς* μου μισήν δωδεκάδα παχέων φιλημάτων, πριν ακόμη συνέλθω από τον τρόμον, τον οποίον μοι επροξένησεν ο πλησιασμός αυτού του γελοιογραφικώς ενδεδυμένου και καταφχιασιδωμένου γραϊδίου. Παρατηρήσασα δε την έκπληξίν μου, δεν μ' εγνώρισες, λέγει, ως φαίνεται, εξαδέλφε· έχεις δίκαιον· είναι τόσοι χρόνοι αφού δεν μας είδες· αι γυναίκες γηράσκουν... μεγαλύνουν θα ειπώ ογλήγορα, μάλιστα όταν υποφέρουν τόσα βάσανα, καθώς εγώ. Το ηξεύρεις ότι εντός ενός μηνός υπανδρεύθην και εχήρευσα; Α! ο μακαρίτης δεν ήτον άνθρωπος διά να ζήση πολύν καιρόν με γυναίκα· αλλά τι να κάμης την υπερηφάνειαν της μητρός μου και την φιλαργυρίαν του ανήρ της. Να μη φθάση μία νέα να χάση τον πατέρα της· εάν έζη ο παπάκας μου, ήθελα προ πολλού υπανδρευθή και ήθελα είμαι από τας μετροημένας* αρχόντισσας. Πταίω όμως και εγώ ολίγον· διότι όταν ήμην νέα, δηλαδή νεωτέρα, δεν με ήρεσκον εύκολα οι άνδρες· όθεν επί τέλους απεφάσισα να συζευχθώ τον Κύριον Μελανομυστακίδη, ο οποίος τρεις φορές έπεσε να πνιγή εξαιτίας μου.

– Πώς τον ωνομάσετε;

– Μελανομυστακίδη· θα ειπή υιός του Μαυρομυστακά, και μετεφράσθη από το τουρκικόν καραμπουγιουκλής· ούτως ωνομάζετο ο μακαρίτης εις την πατρίδα του, τας Κυδωνίας. Είχε προκοπήν πολλήν και ευαισθησίαν· αλλ' ήτον πάρα πολύ ώριμος, και δεν εσυμβιβάζοντο αι θερμοκρασίαι μας, δηλαδή αι ιδιοσυγκρασίαι μας. Εγώ

---

* **κυνάρια:** σκυλάκια * **παρειά:** μάγουλο * **από τας μετροημένας:** από τις λίγες

όμως κατά χρέος τον ηγάπων, και τον ελυπήθην πολύ, όταν απέθανεν· υγείαν έχεις ελαφριάν! (αντί του γαίαν έχεις ελαφράν).

Ειπέ με, πότε ήλθες; Τι γίνεται ο πατήρ σου; Δεν θα έλθη και αυτός να λάβη κανέν υπόρρημα;* Δεν ταιριάζει διόλου εις εξάδελφον Συμβούλου της Επικρατείας να καταγίνεται με άροτρας και βοός. Όταν γίνεται τις πίτυρον, τον τρώγουν οι χοίροι, καθώς λέγει η μαμά μου. Ελπίζω ότι η ευγενεία σου θα έμβης πλέον εις τα πολιτικά και θα σ' έχωμεν εις την Πρωτεύουσαν. Ημείς εδώ διασκεδάζομεν à merveille (θαυμάσια): χοροί εις την αυλήν, κονσέρτα, δηλαδή αρμονίαι εις τας πρεσβείας, κωμωδίαι εις το παλάτι, συναναστροφαί εκλεκταί, μετ' ολίγον θέατρον, ζωή θαυμασία!

Αμή, δεν θα με φιλήσης και συ, εξάδελφε; Τώρα δεν είμεθα εις τον πρωτινόν καιρόν. Οι εξάδελφοι και αι εξαδέλφαι μέχρι τρίτου βαθμού, κατ' ευθείαν και πλαγίαν γραμμήν, ημπορούν να φιληθούν σήμερον εξαιρετα, χωρίς να παρεξηγηθή. Αυτό είναι μάλιστα de bon ton.* Η επανάστασις, εάν δεν μας έκαμεν άλλο καλόν, μας εξεσκούριασεν ολίγον. Σήμερον οι νέοι ημπορούν sans façon* ν' αυλίζουν* τας νέας, όταν δηλαδή έχουν σκοπόν νόμιμον, διά να σπουδάση και να γνωρίση ο εις τον χαρακτήρα του άλλου. Όχι καθώς εις τον καιρόν μου, ότε δεν άφηναν οι γονείς τον γαμβρόν να ομιλήση κατ' ιδίαν την νύμφην, παρά μετά τον γάμον. Σήμερον ο αρραβωνιαστικός εβγάλλει braccio* την αρραβωνιαστικήν του εις τον περίπατον, την διασκεδάζει κατ' ιδίαν με την άμαξαν, την υπάγει εις το θέατρον. Αι γυναίκες, εν γένει, δεν βλέπουν τους άνδρας καθώς πρώτα από τα καφάσια,* ως αι Οθωμανίδες και αι Αρμένισσαι. Συνομιλούν, συναναστρέφονται, συμπαίζουν, συνδιασκεδάζουν τα δύο γένη, πλασθέντα το εν διά το άλλο, καθώς λέγει ο αδελφός μου.

Περικλής Πανταζής, Κυρία στον καθρέφτη με δεντάλια

* **υπόρρημα**: δημόσιο αξίωμα, ανώτερη θέση * **de bon ton**: καλόγουστο * **sans façon**: χωρίς να τηρούν τους τύπους * **αυλίζω**: φλερτάρω, κάνω κόρτε (ξενισμός) * **braccio**: αγκαζέ * **καφάσια**: καφασωτά, ξύλινες δικτυωτές καλύπτρες παραθύρων

Ωραϊόν πράγμα είναι η ελευθερία. Ο Θεός αναπαύσαι την ψυχήν του, όστις την εφεύρει! Τώρα μάλιστα λέγουν ότι θα χειροτονηθούν Κόμητες, Μαρκέζοι* και Πρίγκιπες Ελληνικοί. Τι ευχαρίστησις να είναι τινάς Πριγκιπέσα της Κορίνθου, χάριν λόγου, ή Κοντέσα του Άργους· ας είναι δα και Βαρωνέσα της Τριπολιτσάς, ή και Μαρκέζα της Καρίταινας. Ζήτω η ελευθερία! Εγώ δεν μεταυπανδρεύομαι, πριν γίνουν αι νέαι αύται χειροτονίαι· διότι καθείς έχει την φιλοτιμίαν του· ελπίζω δε ότι θα προτιμηθούν οι καταγόμενοι από ευγενείς και δεν θα δώσουν τους τίτλους τούτους, απλώς και ως έτυχεν, εις πλοιάρχους, στρατιωτικούς και εμπόρους.

Ηξεύρεις ότι ο πατήρ μου είναι μέγας και πολύς; Ο Βασιλεύς τον έχει εις φρικτήν υπόληψιν· τον προσκαλεί συχνά εις το γεύμα, και με αυτόν περισσότερον συνομιλεί εις τους χορούς. Η Βασίλισσα πάλιν τον ερωτά πάντοτε περί της υγείας μας· διότι ηξεύρει ότι η μήτηρ της μήτηρ μου είχε πατήρ Πρίγκιπον. Αυτάς τας ημέρας θα λάβωμεν επιμίσθιον και σταυρόν. Το Ύψος του* το υπεσχέθη με το μεγαλειότατον στόμα του, όταν ο πατήρ μου τον επέιασεν από τον βραχίων, διά να τον ανεβάση εις την άμαξαν εξερχόμενον από το Συμβούλιον. Ίδρωσεν ο θείος σου, έως να καταπέιση τους άλλους Συμβούλους να παραδεχθούν τον νόμον. Έχομεν μερικούς από αυτούς, όπου δεν γνωρίζουν από το εν ως τα δύο, και θέλουν και αυτοί per dio* να τους πληρώση το Κράτος του* το ενοίκιον, καθώς ημάς. «Ίσια κεράτσα παπαδιά, ίσια κεράτσα ράφταινα». Δεν ηξεύρεις πόσον καλός είναι ο Βασιλεύς μας· χορεύει και χαιρετά ως άγγελος· δεν θέλει καμίαν Κυρίαν να παραπονέση· όλας τας ομιλεί και με όλας σχεδόν χορεύει· σχεδόν λέγω, διότι εγώ δεν έλαβα αυτήν την τιμήν ακόμη, αν και πολλάκις μ' εξήτησεν· αλλ' ο Ευταξίας* με φθονεί και τον παρουσιάζει τας ευνοουμένας του. Ας είναι· εγώ τον Βασιλέα μας, καθώς όλοι οι Έλληνες, τον σέβομαι και τον αγαπώ πολύ, και μακαρίζω την τύχην της Βασίλισσας.

Δεν είναι εύμορφα τα σκυλάκια μου, εξάδελφε; Ηξεύρουν πολλές τέχνας· ονομάζονται Αμούρ και Βενιούς· εγώ τα έδωκα αυτά τα ονόματα· είναι γαλλικά· το ένα θα ειπή Έρωτας και το άλλο Αφροδίτη. Εγώ έμαθα προπέρσι τα Γαλλικά και τα Ιταλικά. Τι ωραίαι γλώσσαι και ήμεροι! καθώς και τα έθνη των. Ως και τα ρήματά των αρχίζουν από το aimer* και amare,* ενώ το ειδικόν μας τύπτω, τύπτεις, τύπτει αγριεύει τον άνθρωπον. Κι ενώ εκείνοι με την αγάπην μανθάνουν τα γράμματα, ημείς με τους δαρμούς, καθώς ο πρώτος διδάσκαλός μου, όστις, ζητών να βάλη εις πράξιν το ρήμα επί της πλάτης μου, μ' αηδίασεν από τα Ελληνικά και, εξ αιτίας του, έμεινα μέχρι προ ολίγου τυφλή.

* **Μαρκέζος, Μαρκέζα:** Μαρκήσιος, Μαρκησία * **Το Ύψος του, το Κράτος του:** Η Αυτού Υψηλότης (ξενισμοί) * **per dio:** στο όνομα του θεού * **ο Ευταξίας:** ο επιμελητής της τάξης στο χορό * **aimer, amare:** αγαπώ (γαλλικά, λατινικά)

Τώρα όμως άνοιξα καλά τα μάτια μου. Γνωρίζω προς τούτοις την ιστορίαν, την γεωγραφίαν και την μυθολογίαν, η οποία έχει παράξενα και αστεία πράγματα. Εκείνος ο Δίας δεν υποφέρεται· πόσα φαρμάκια επότισε την αθλίαν Ήραν! Να ήμην εις τον τόπον της, ήθελα χωρίσει ή φονεύσει τοιούτον άπιστον σύζυγον. Θα ειπής ότι ήτον Θεός· αλλ' επειδή εφόρει όταν ήθελε σάρκα, την σαρξ ημπορεί να τιμωρήση τινάς όταν ατακτή. Αμή, την ωραιότεραν Θεάν διατί να υπανδρεύση ο Ζέας με τον άσχημον και κονιορτισμένον σιδηρουργόν; Ως φαίνεται και εις τους ουρανούς, καθώς εις την γην, θυσιάζουν οι γονείς τας κόρας των εις κακομοίρους άνδρας! Έπειτα παραπονούνται και οργίζονται, όταν ζητούμεν ν' αποζημιωθώμεν οπωσούν* και ημείς αι θνηταί, καθώς η αθάνατος Αφροδίτη. Ο χωλός Ήφαιστος ήτον ζηλότυπος, καθώς όλοι οι ημισεροί* άνδρες· αλλ' η πονηρά γυνή του τον έπαιξε πολλάς φέστας.*

Δεν ζηλεύεις, εξαδέλφε, την τύχην του Πάρις, ο οποίος έκρινε τας τρεις ωραιότερας Θεάς; Εκείνος ήξευρε να ωφεληθή καλύτερα από τον συνώνυμόν του Αλέξανδρον τον Μακεδόνην, όστις εσεβάσθη τας γυναίκας του Δαρείου, όταν έπεσαν αιχμάλωτοι εις τας χείρας του. Τον γνωρίζεις τον Αλέξανδρον, υιόν του Δία, ο οποίος δεν εδύνατο να γεννηθή και έσχισαν την κοιλίαν της μητρός του; Έκαμεν όμως τέρατα και σημεία· υπέταξε τους Γάλλους εις την Αμερικήν, διέβη την Ερυθράν θάλασσαν διά να υπάγη εις την Σκυθίαν και να εκθρονίση τον... Ξέστρωτον (αντί Σέσωστριν), εβοήθησε τον Δαυϊδιον να νικήση τους Πέρσας εις την Ισπανίαν, έγινε αυτοκράτωρ της Ρώμης και εξουσίασεν όλον τον κόσμον. Εν ενός λόγου, ο Αλέξανδρος εστάθη μεγαλύτερος στρατηγός από τον Ηρακλήν και τον Πλάτωνα, δεινότερος φιλόσοφος από τον Σωκράτην, τον Μιλτιάδην και τον...

Η Σεβαστή, συγγέουσα τοιουτοτρόπως την γέννησιν του Αλεξάνδρου, διογενούς* αυτονομασθέντος, με την του Καίσαρος, εξαχθέντος από την μητρικήν κοιλίαν διά της καισαρικής έκτοτε ονομασθείσης τομής, συγγέουσα τας πράξεις των δύο τούτων ηρώων, και όλην την Ιστορίαν και Γεωγραφίαν, είχε σκοπόν να εξακολουθήση την τραγελαφικήν* επίδειξιν των γνώσεών της, εάν η τετράπους Αφροδίτη, πηδήσασα εις τα γόνατά της, δεν την διέκοπτεν.

Γ. Παλαιολόγος, Ο ζωγράφος,
Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

* **οπωσούν**: κατά κάποιον τρόπο, κάπως * **ημισεροί**: ανάπηροι * **φέστα**: πάθημα, εξευτελισμός * **διογενής**: ο γεννημένος ή καταγόμενος από το Δία * **τραγελαφική**: αλλόκοτη, τερατώδης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Περιγράψτε την εικόνα των νθών και των αντιλήψεων που χαρακτηρίζουν τους κοσμικούς Αθηναίους της εποχής, σύμφωνα με τον Παλαιολόγο.
- 2 Ποιος είναι ο ρόλος του Παλατιού και των πολιτικών αξιωμάτων στην κοινωνία της εποχής, σύμφωνα με την αντίληψη της Σεβαστής;
- 3 Πώς αντιμετωπίζει η Σεβαστή τον ξάδερφό της στο απόσπασμα;
- 4 Δοκιμάστε να εντοπίσετε και να διορθώσετε τα γραμματικά λάθη και τους σολοικισμούς που απαντούν στην αφήγηση.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Παρά τη μεγάλη κοινωνική διαφοροποίηση της δικής μας εποχής από τα ήθη του 1840, παρατηρούνται και σήμερα ανάλογες συμπεριφορές και αντιλήψεις όπως αυτές της Σεβαστής. Ζωγραφίστε ένα σύγχρονο ανθρώπινο τύπο με αυτά τα γνωρίσματα, δίνοντας έμφαση στην παρουσίαση της κοσμικής του εικόνας.

Ιάκωβος Ρίζος, *Κυρία ξαπλωμένη στον καναπέ*

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ
Τα υαλοπωλεία

Το χρονογράφημα του Ροΐδη Τα υαλοπωλεία γράφτηκε το 1898 και αναφέρεται, με ειρωνικό και χιουμοριστικό πνεύμα, σε δύο καθημερινά προβλήματα που αντιμετώπιζαν όσοι κινούνταν στο κέντρο της παλιάς Αθήνας: την καταπάτηση των πεζοδρομίων από τους καταστηματάρχες και τα αδέσποτα σκυλιά. Η γλώσσα του κειμένου είναι η καθαρεύουσα.¹

Οι σκύλοι, εννοούμεν τους αρσενικούς, με την συνήθειαν αυτών να σηκώνωσι το σκέλος και να ποτίζωσι τα επί του πεζοδρομίου εκτεθειμένα εμπορεύματα, υπήρξαν πάντοτε οι εφιάλται των Αθηναίων μεταπρατών* και ιδίως των λαχανοπωλείων.

Αι τεράστια κολοκύνθαι, αι λεγόμεναι ταμπουράδες, και τα ροδόχροα καρπούζια, τα κοσμούντα τας γωνίας των μανάβικων, φαίνονται προ πάντων ελκύνοντα αυτούς διά της μεγαλοπρεπειάς των, δεν απαξιούσιν όμως να δροσίζωσι και τας δεσμίδας σελίνων, πράσων και δαυκίων.* Πολλάκις είδομεν αυτούς ραντίζοντας βαρέλια ελαιών εις τας προθήκας των βακάλικων και άλλοτε προσθέτοντας ζωμόν εις τας κεφαλάς μοσχαρίων και προβάτων, τας εκτεθειμένας εντός κάδων ύδατος προ των κρεοπωλείων.

Ενίοτε, αλλά σπανίως, συμβαίνει να δεχθή ο αναισχυντος σκύλος σκουπόξυλον εις την ράχιν ή σπασμένον σταμνίον επί της κεφαλής. Το πάθημα όμως είναι εξαιρετικόν, διότι πάντες οι πλανόδιοι κύνες έχουσιν εκ γενετής ευκινησίαν σχοινοβάτου, προς αποφυγήν τών κατ' αυτών εξακοντιζομένων βλημάτων. Πολύ συνεχέστερον, εκ τούτου, συμβαίνει να παρασταθή τις εις θέαμα μανάβη ή μπακάλη με την ποδιάν τρέχοντος καθίδρου και πνευστιώντος κατόπιν σκύλου, του οποίου μόλις διακρίνεται εις τον ορίζοντα, ως λοφίον στρατιωτικού πύλου,* η ουρά.

Μάταιοι, λοιπόν, φαίνονται οι αγώνες των εκθετών προς προφύλαξιν των επί των πεζοδρομίων φαγωσίμων από την ποτιστικήν μανίαν των σκύλων. Αλλά και τι ζητούν εκεί τα εκθέματα εκείνα; Η μεταβολή των πεζοδρομίων εις εδωδιμοπωλεία* φαίνεται επανάστασις κατά των βουλών της πανσόφου Θείας Προνοίας, ήτις προώρισεν

1 Όπως και στα άλλα κείμενα του βιβλίου χρησιμοποιείται το μονοτονικό σύστημα, αλλά διατηρείται η ορθογραφία της έκδοσης από την οποία αντλήθηκαν.

* **μεταπρατές:** έμποροι * **δαυκίον:** είδος φυτού * **πίλος:** καπέλο * **εδωδιμοπωλεία:** παντοπωλεία

Γιάννης Μόραλης, *Τοπίο της Αθήνας*

αυτά διά τους πόδας των ανθρώπων, όπως και ετοποθέτησε την μύτην υποκάτω των οφθαλμών προς στήριξιν των ομματοϋαλίων.*

Ποσάκις έτυχεν αφηρημένος ποιητής, θαυμάζων τα χρώματα ανεφέλου δύσεως ή ζητών εις τα σύννεφα ομοιοκαταληξίας, μόλις να προφθάση ν' αποσύρη τον πόδα, καθ' ην ακριβώς στιγμίν ήτο έτοιμος να βυθίση αυτόν εις πανέριον πλήρες ωών,* και ποσάκις βιαστικός διαβάτης να διασειση την ισορροπίαν πυραμίδος πορτοκαλίων, προκαλών βομβαρδισμόν ου μόνον χρυσών σφαιρών, αλλά και την οργήν δυστρόπου οπωροπώλου, επιδαψιλεύοντος* εις αυτόν ενώπιον πλήθους κόσμου τα επίθετα: «στραβέ, μπούφο, βλάκα, ζευζέκη* και μαγκούφη!»*.

Αλλά το υπέρ παν άλλο ερεθίζον τα νεύρα είναι όταν, υπερβάς τις την διασταύρωσιν των οδών Ερμού και Αιόλου, πεζοπορή δρομαίος πέραν της μακαρίτιδος «Ωραίας Ελλάδος», βιαζόμενος να φθάση τον σιδηρόδρομον Πειραιώς και προσκρούων ανά παν βήμα εις εκθέσεις υαλοπωλείων. Αδύνατόν μοι είναι να κατανοήσω εκ τίνος υπερ-

* **ομματοϋαλία:** γυαλιά οράσεως * **ωά:** αυγά * **επιδαψιλεύοντας:** κοσμώντας (ειρωνικά) * **ζευζέκης:** ανόητος * **μαγκούφης:** άνθρωπος χωρίς οικογένεια, μόνος

βολικής τόλμης και τίνος παραλόγου απαιτήσεως προσόντων ισορροπιστού, παρά των διαβατών, επιμένουσιν οι Αθηναίοι να υψώσιν επί του μάλλον συχνάζομένου των πεζοδρομίων πυραμίδας αντικειμένων, τα οποία αρκεί φύσημα ανέμου να κρημνίση και η ελαχίστη ώθησις να μεταβάλη εις σωρόν συντριμμάτων, φιάλας, πινάκια,* ποτήρια, σφαιράς λαμπτήρων, παντός είδους αγγεία, ολόκληρα οικοδομήματα εξ αργίλου και κρυστάλλου.

Μυριάκις, αφού εκινδύνευσα να πατήσω επί στιβάδος πινακίων, κατελήφθην υπό σφοδρού πόθου να επιπέσω ως βούβαλος επί των πυραμίδων εκείνων, να λακτίσω* ως ημίονος προς δεξιάν και αριστεράν, και να μεταβάλω εις θρύμματα* την οχληράν και αυθάδη εκείνην κατάληψιν του πεζοδρομίου, υπό τον γλυκύν ήχον του συντριβομένου υαλίου.

Τον φλογερόν εκείνον πόθον ανεχάιτισε πάντοτε η Αθηνά, λαβούσα με εκ της κόμης, ως τον Αχιλλέα, και υποδείξασα ως πιθανήν συνέπειαν του τολμήματος την υποχρέωσιν αποζημιώσεως, την περί εμέ συνάθροισιν αγυιοπαίδων* και την υπό συνοδείαν μετάβασιν εις το Τμήμα, του οποίου ο αστυνόμος πιθανόν ήτο να μη συμμερίζεται την γνώμην μου, ότι τα πεζοδρόμια είναι προωρισμένα προς ελευθέραν κυκλοφορίαν των πεζοδρόμων.*

Τον ακοίμητον τούτον πόθον μου ανέλαβεν άλλος τις, αντί εμού, να πληρώση και χάρις εις αυτόν ηδυνήθην να παρασταθώ ως απλούς θεατής εις την πραγματοποιήσιν του χρυσού μου ονείρου.

Ούτος είχε τέσσαρας πόδας, δι' ων ηδυνήθη ν' αποφύγη του πραξικοπήματος* τας συνεπειάς.

Πλην των λαχάνων, των ελαιών, και των κεφαλών μόσχων και αρνίων, έχουσιν οι σκύλοι ιδιάζουσαν κλίσιν και προς τα υαλικά. Αξιόπιστοι φυσιοδίφαι* διηγούνται ότι έτυχε να ίδωσι τοιούτους να μεταχειρίζονται ως εξηυγενισμένοι άνθρωποι τα προ των υαλοπωλείων κατάλληλα προς τούτο αγγεία. Αλλ' οι σκύλοι των Αθηνών, ο ήρωσ τουλάχιστον της παρούσης ιστορίας, δεν είχε φθάσει ακόμη εις τοιούτον ύψος πολιτισμού. Την περιέργειαν αυτού είχεν ελκύσει γιγάντιον εν υπαιθρίω εκθέσει κρυστάλλινον δοχείον, εξ εκείνων τα οποία πληρούμενα ύδατος χρησιμεύουσι προς συντήρησιν κοκκινοχρύσων οψαρίων. Το αντικείμενον όμως εις το οποίον απέβλεπεν ήτο κάπως δυσπρόσιτον, ευρισκόμενον εις το κέντρον διπλής ζώνης παντοίων ευθραύστων σκευών και έτι πλείονα φέρον επί της κορυφής αυτού. Τούτο όμως δεν ήρκεσε ν' αποθαρρύνη τον επίμονα σκύλον. Συστέλλων τα μέλη, διά να κατέχη όσον το δυνατόν ολιγώ-

* πινάκια: πιάτα * να λακτίσω: να κλοτσήσω * θρύμματα: κομμάτια, θρύψαλα * αγυιόπαιδα: παιδιά του δρόμου * πεζοδρόμοι: οι πεζοί * πραξικόπημα: αδίκημα * φυσιοδίφαι: επιστήμονες φυσικής ιστορίας

τερον τόπον, οσφραϊνόμενος περί αυτόν προς δεξιάν και αριστεράν και υποκρινόμενος τον αδιάφορον διαβάτην, κατώρθωσεν επί τέλους, μετ' επιτηδειότητος Ισπανής σχοινοβάτιδος χορευούσης μεταξύ ωών, να εισδύση διά των ευθραύστων εκείνων πραγμάτων, χωρίς ουδέν αυτών να συντρίψη ή καν να διασείση, μέχρι του ψαροδοχείου, του οποίου αι ακτίνες είχαν θαμβώσει τους οφθαλμούς του. Το εμυρίσθη τότε και, ευρών αυτό της αρεσκείας του, ύψωσε το σκέλος.

Αλλά κατ' εκείνην την στιγμήν αντήχησεν αγρία κραυγή και ενεφανίσθη προ της εισόδου του καταστήματος χονδρή γυνή, επισείουσα φοβεράν σκούπαν.

Το δυστυχές ζώον, το οποίον είχε επιδείξει προ μικρού τόσον θαυμαστήν επιδειξιότητα και φροντίδα ν' αποφύγη πάσαν ζημίαν, τα έχασε και, περί ουδενός άλλου φροντίζον ή πώς τάχιστα να σωθή, εξώρμησεν εκ του υαλίνου λαβυρίνθου, απωθών διά των οπισθίων ποδών το μεγάλον ιχθυοδοχείον, το οποίον κατέπεσε και εθραύσθη μετά πατάγου. Η καταστροφή τότε επήλθε γενική, διότι εις τας εκθέσεις εκείνας, προς οικονομίαν τόπου, τα πάντα συνέχονται και συμπλέκονται ως κλάδοι παρθένου δάσους. Φιάλαι, πινάκια, φλυζάνια, ποτήρια του ύδατος, του οίνου και της μαστίχης, επάργυροι σφαίραι διά τους κήπους, ανθοδόχαι, πυξίδες, αθύρματα και κομψοτεχνήματα παντοία κατεκυλίσθησαν ως καταρράκτης επί του λιθοστρώτου και, εκ της πρώην σιλπνής* εκθέσεως, ουδέν άλλο απέμεινεν ή άμορφον και ανίδεον χάος συντριμμάτων.

Φωναί ηκούσθησαν τότε εις το βάθος του εργαστηρίου. Η υαλοπόλις έδειξε το δεκαετές τέκνον της, διότι δεν ηγρύπνησεν επί των εκθεμάτων, αλλά μετ' ολίγον έφθασεν ο πατήρ, όστις, βλέπων την καταστροφήν, ήρχισε να δέρη την γυναίκα. Κρίμα τω όντι ότι αι γυναίκες δεν είναι εύθραυστοι όσον αι φιάλαι. Το κατ' εμέ, ανεχώρησα ικανοποιημένος, τρίβων τας χείρας μου και ευχόμενος εις όλας τας επί των πεζοδρομίων εκθέσεις υαλικών, ομοίαν τύχην και όμοιον σκύλον.

---

* **σιλπνή**: λαμπερή

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Ο αφηγητής δυσφορεί αρχικά μπροστά στο θέαμα των αδέσποτων σκύλων, στη συνέχεια όμως διασκεδάζει με το κατόρθωμα του σκύλου. Πώς εξηγείται η αλλαγή διάθεσης του αφηγητή;
- 2 Τι ενοχλεί περισσότερο τον αφηγητή στους δρόμους της πόλης και γιατί;
- 3 Τι προκάλεσε άθελά του ο σκύλος; Πώς αντιδρά ο αφηγητής μπροστά στο περιστατικό; Συγκρίνετε την αντίδρασή του με τη συμπεριφορά των ιδιοκτητών του καταστήματος.
- 4 Σε αρκετά σημεία του κειμένου είναι εμφανής ο ειρωνικός τόνος γραφής του Ροΐδη. Να βρείτε τρία από αυτά τα σημεία. Για ποιο λόγο ο συγγραφέας επιλέγει αυτό τον ειρωνικό τόνο και ποια μέσα χρησιμοποιεί για να τον εκφράσει;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Βγείτε βόλτα μια ηλιόλουστη μέρα στην περιοχή που ζείτε. Παρατηρήστε και καταγράψτε τυχόν προβλήματα (παραπλήσια με όσα καταγράφει ο Ροΐδης) που θα συναντήσετε στο δρόμο σας.
- ◆ Περιγράψτε την κατάσταση που επικρατεί στους δρόμους και τα πεζοδρόμια της πόλης σας. Συζητήστε στην τάξη με τον καθηγητή της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής για τα διάφορα προβλήματα που εντοπίσατε ή γράψτε μια επιστολή στο Δήμαρχο στην οποία: α) θα εκθέτετε τα προβλήματα και β) θα προτείνετε βελτιωτικά μέτρα.

Ο Άσμοδαῖος, σατιρική εφημερίδα που εξέδιδε ο Εμμ. Ροΐδης από το 1875 έως το 1876

